

A close-up photograph of a hand holding a violin bow, positioned as if about to play. The image is overlaid with a dark red rectangular text box. The background is a collage of various colored squares (red, orange, green, blue) and a blurred background of a person playing a violin.

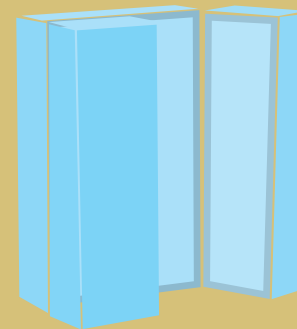
(on)breekbaar kunst over kwetsbaarheid en kracht

HET VERHAAL VAN EEN COMMUNITY ART PROJECT

Je (on)breekbaarheid tonen. Moet dat, kan dat, wordt het niet te therapeutisch? In het begin had ik mijn twijfels bij het project. Die twijfels zijn weg. Ik heb gemerkt hoe goed de aanpak werkt. De zoektocht naar en het rangschikken van beelden en woorden maakt het onverwachte zichtbaar. Ook bij de deelnemers. Beelden worden met betekenis geladen, en over die betekenis kan gepraat worden. Alsof je dat wat je bezig houdt buiten jezelf plaatst. Zodat het vorm krijgt, zwaarte verliest en zelfs waarde krijgt. Voor dat laatste zorgt de vorm van het project. De kistjes worden schatkistjes, of altaren, drieluiken. Ze maken het moeilijke mooi.

Frits Achten, hoofd CKE Projectbureau

In het Spaanse bergdorp Bayaças, Andalucía, reist een klein huisaltaar met een eenvoudig Mariabeeldje van buurman naar buurvrouw. Elke 24 uur krijgt zij een tijdelijke nieuwe woonplek in het huis van een van de dorpsbewoners. Het reiskistje heeft voor iedere bewoner een andere betekenis, tegelijkertijd verbindt het de burens uit het dorp met elkaar. Dit gegeven inspireerde de initiatiefnemers van (on)breekbaar tot het ontwikkelen van het huidige kistjesproject.

(on)breekbaar

HET IDEE

Mensen maken kistjes over kwetsbaarheid en kracht en hoe deze met elkaar verbonden zijn. De kistjes gaan reizen en komen middels een uitleenprogramma terecht bij mensen die gedurende een maand aan de slag gaan met het thema. De leners delen hun ervaringen in een schriftje dat bij het kistje hoort. Na een paar reizen komt het schriftje terug bij de maker van het kistje, die vervolgens weer een reactie teruggeeft aan de leners. Zo ontstaat er dialoog over een niet zo gemakkelijk thema tussen mensen die elkaar normaliter niet zomaar zouden tegenkomen.

Dit was en is het basisidee van (on)breekbaar, kunst over kwetsbaarheid en kracht, opgezet als landelijk community art project, met tot nu toe pilots in Eindhoven en Haarlem. Het project is geïnitieerd door de VPSG te Haarlem en ComunicArte in Eindhoven. Het is uitgevoerd en verder ontwikkeld in samenwerking met ArtYvette en er is inmiddels een actief betrokken kunstenaarsgroep.

Mensen bewegen en in beweging zetten, dat is wat ik voor ogen heb met (on)breekbaar. Dat is wat (on)breekbaar met mij doet.

Jeannette Claessen, initiatiefneemster (on)breekbaar

Het creëren van een omgeving waarin ieder persoon tot zijn recht komt en de ruimte heeft om zijn potentieel maximaal te benutten, in samenwerking met anderen, is een ware voldoening.

Yvette van Kessel, projectpartner (on)breekbaar

Het kan een moeilijke opgave zijn om vanuit je kracht te leven. Binnen het hulpaanbod van de VPSG zoeken we steeds naar manieren om te spreken over dat wat zo onzegbaar is: seksueel misbruik. Het zelf maken van een kistje helpt de eigen kwetsbaarheid en kracht diepgaand te onderzoeken. Wat wil ik laten zien, wat mogen mensen van mijn binnenkant zien, hoever mag mijn kistje open, wie mag het zien? Gezien van der Leest, coördinator Stichting VPSG en initiatiefneemster (on)breekbaar

Op dit moment staan eigen kracht en participatie hoog in het vaandel. Van burgers wordt verwacht dat zij op alle aspecten van het leven verantwoordelijkheid dragen. Niet alleen met betrekking tot het organiseren van hun eigen leven, maar ook om een actieve bijdrage te leveren aan de wereld om hen heen. Dit veronderstelt nogal wat vaardigheden en inzichten.

(on)breekbaar

DE UITGANGSPUNTEN

Bovendien lijkt het er op dat er alleen nog maar naar de krachtige kant van mensen wordt gekeken, terwijl velen van ons zich in een kwetsbare positie bevinden.

Mens-Zijn

Een van de uitgangspunten van (on)breekbaar is dat wij in de eerste plaats mens zijn. Waar we ook vandaan komen, welke sociale, economische of etnisch-culturele achtergrond, leeftijd dan wel opleiding we ook hebben, welke (geestelijke) problematieken we eventueel bij ons dragen, we zijn allemaal mens, met de daarbij behorende gevoelens, behoeften en de kwetsbaarheden die daarbij horen. Wat ons betreft zijn kracht en kwetsbaarheid twee kanten van dezelfde medaille,

ze kunnen niet zonder elkaar bestaan. Sterker nog, als kwetsbaarheid er niet mag zijn, wordt kracht ondermijnd. In ons werk ervaren wij dat erkenning van deze kwetsbaarheid de sleutel vormt voor het hervinden van de eigen kracht en wezenlijk is voor herstel en actieve deelname aan de samenleving. Wanneer men kwetsbaarheid omarmt, hervindt men kracht.

Kunst als middel

Bij community art wordt kunst ingezet als middel om mensen met elkaar te verbinden. We kiezen hiervoor omdat we in ons werk zien dat veel ervaringen niet zomaar verteld kunnen worden. Kunst kan het onzegbare zegbaar maken. Kunst doet een appèl op de verbeelding,

verbreedt horizons en raakt snaren die anders niet beroerd worden. Hierdoor is het een goed middel om mensen in contact te brengen met hun gevoelens en behoeften, met hun kwetsbaarheid

en kracht. Het geeft kleur, zorgt voor sprankeling en voor onverwachte dingen. Ook laat het mensen ontdekken dat ze veel meer kunnen dan ze denken.

Ik heb me helemaal kunnen geven in het maken van het kistje. Ik mocht helemaal er van maken wat ik wilde en kon er in alle rust aan werken. Dat heeft me goed gedaan. Het brengt me dicht bij wat belangrijk is in mijn leven.

Hanneke, buurtkunstenaar *

Ik had nooit gedacht dat ik dit zou kunnen maken. Ik doe nooit iets creatiefs met mijn handen. Ik ben trots op mezelf dat ik dit kistje gemaakt heb. Ik wil een sterke vrouw zijn, ook al is mijn lichaam ziek.

Gonça, buurtkunstenaar

Kwaliteit

Kwaliteit is een ander belangrijk uitgangspunt voor (on)breekbaar. De kistjes, de aangeboden materialen, de begeleiding door professionele kunstenaars, gekwalificeerde coaches en trainers, zorgt ervoor dat mensen uitgedaagd worden om oprecht te onderzoeken wat voor hen belangrijk is en hoe ze dit het beste kunnen uitdrukken in beeldtaal.

Bijdrage

Wij gaan er van uit dat ieder mens graag wil bijdragen en van betekenis wil zijn. (on)breekbaar wil meerwaarde leveren aan een gezonde samenleving waarin burgers vanuit hun eigenheid participeren en persoonlijke waarde toevoegen. Ervaring leert dat de vorm die we daarbij hanteren aansprekend is, harten opent, nieuwe inzichten en perspectieven biedt, aanzet tot het nemen van verantwoordelijkheid en persoonlijke activering vergroot, begrip verruimt en daarmee samenwerking en groei bewerkstelligt.

Het kistje zelf zet op scherp, ten positieve en ten negatieve. Waar het om gaat is dat je moed moet verzamelen om het kistje naar je eigen hand te zetten. Het vraagt durf om het kistje naar mijn eigen vorm te transformeren.

Remko, professioneel kunstenaar

Tijdens de opleiding verwachten we van onze studenten dat ze goed naar zichzelf kunnen kijken. Een goede attitude en reflectie staan centraal, dat hoort bij het werk waarvoor ze hebben gekozen. Studenten gingen unaniem enthousiast aan de slag. Het resultaat is geweldig mooi geworden! 100 verschillende kistjes, 100 studenten die ontzettend open en eerlijk durfden te vertellen wat ze hadden gemaakt! Die dat misschien niet allemaal makkelijk vonden en graag deden, maar het wel stuk voor stuk op pakten. De studenten gaven aan dat het maken van een kistje ze had geholpen om dingen uit te beelden die ze anders moeilijk konden uiten. Door zo bezig te zijn hebben ze over zichzelf na kunnen denken en het ook kunnen 'verwoorden' met materialen. Het laten zien was voor sommigen gemakkelijker dan door bijvoorbeeld erover te praten. Alle studenten zijn positief over het project, ze geven aan dat ze het heel leuk vonden om te doen. Wat mij betreft smaakt het naar meer! Ik wil hier dolgraag veel meer mee doen. Ik ben erg enthousiast over het concept en de werkvorm.

Eva Zwanenberg - Sliep, docent Summa College Zorg, afdeling Verpleegkunde

(on)breekbaar

ONZE ERVARINGEN

(on)breekbaar is geen gemakkelijk project. Op de eerste plaats is kwetsbaarheid en kracht een ongemakkelijk onderwerp, het schuurt en roept onvermijdelijk pijnlijke gevoelens op. Lang niet iedereen is bereid om zich zomaar op dit thema aan te laten spreken, ook professionals in de sectoren welzijn en zorg niet. Graag denken we dat het vooral 'anderen' zijn die kwetsbaar zijn. Zeker in de relatie tussen professionals, vrijwilligers en/of mensen uit de doelgroep waar ze mee werken is dit een thema. Het vraagt van de deelnemers moed om de zoektocht naar diepere ervaringen in zichzelf aan te gaan. Wij geloven dat deze moed zorgt voor een oprechte verbinding tussen mensen.

De kracht van kunstzinnig werken

Ook de vorm, het maken van een kistje en het werken met beeldende methodieken, is voor veel mensen een uitdaging. De ervaring leert echter dat met duidelijke begeleiding en de stapsgewijze opbouw van ons programma, betekenisvolle, spannende en uitdagende kistjes ontstaan. De deelnemers zijn allen, zonder uitzondering, verbaasd over wat zij op een kunstzinnige manier uit kunnen drukken. Daarmee alleen al is hun zelfbeeld veranderd en het zelfvertrouwen vergroot.

Eerst alleen, dan samen

De ervaring leert dat deelnemers stap voor stap 'naar binnen gaan' en zich

Het maken van het kistje was voor mij een diep en emotioneel proces. De eerste paar keer dat we in het atelier aan het werk waren heb ik alleen maar naar mijn kistje gekeken. Gelukkig kreeg ik allemaal kleine opdrachtjes die me hielpen om telkens een stapje verder te komen. Het is fijn dat we dat in het atelier konden doen en samen met anderen in een groep. Dat geeft veel kracht.

Meliha, buurtkunstenaar

verbinden met die aspecten van henzelf die ze niet zo gemakkelijk delen met anderen. In eerste instantie duiken de deelnemers vaak letterlijk in hun kistje, zonder al te veel bezig te zijn met de rest van de aanwezigen. In elke workshop ontstaat er echter een moment waarop de nieuwsgierigheid naar het kistje van een ander het wint van de angst om zichzelf bloot te geven.

In het uitwisselen van ervaringen blijkt altijd weer dat verschillen tussen de deelnemers wegvallen wanneer er over gevoelens en wezenlijke ervaringen gepraat mag worden. Contact en delen ontstaan dan bijna als vanzelfsprekend. Soms is dat wezenlijke contact er maar

heel even, zoals bijvoorbeeld in het werken met demente ouderen, zoals we dat deden in woonzorgcentrum Vitalis Berckelhof. Vaker wordt een basis gelegd voor verdere uitwisseling en verdieping.

In dit kistje heb ik het verlies van een grote liefde verbeeld. Normaal gesproken kan ik mijn gevoelens niet zo maar in beelden uitdrukken. Met dit kistje is het wel gelukt.

Hanny, buurtkunstenaar

gevoelens

middenin de vlakte van dagelijks
kwamen ze elkaar tegen
wonen jullie hier ook
vroegen ze gelijktijdig
ze keken
keken naar de bloemen en
groeïende barsten in begaanbare wegen
spiegelbeelden
buienzaam als namen

in de vlakte waren ook mensen
jonge mensen kinderen ouderen
mensen van allerlei komaf
droegen lege kistjes kastjes drieluiken
zagen de gevoelens
en begonnen deze te verbeelden

hun
verlegenheid verdriet blijheid
geluk jaloesheid kwaadheid
ontroering woede verliefdheid
hun razernij hun zaligheid
alles
alles ontstond wat er al was
dwars door eigen blokkades
vulden zich levende leegtes
alles trad breekvast broos aan het licht
schreeuwde prevelde huilde
lachte zwijgzaam stil in
talloze bekoorlijke kistjes
alsof
alsof
muziekdozen
met warme tranen speelden

adj van Vegchel, professioneel kunstenaar, lid kerngroep

Nieuw licht op ervaringen

Kunstzinnig werken, met z'n gebruik van kleur, vorm en materialen, leidt vaak tot verhelderende en inspirerende beelden en laat een nieuw licht schijnen over wat mensen als hun werkelijkheid beschouwen. Bezig zijn met dingen die minder voor de hand liggen zorgt nogal eens voor nieuwe perspectieven.

Betekenis

Kortom, de ervaringen hebben ons geleerd dat het concept, het maken van kistjes over kwetsbaarheid en kracht en het zichtbaar maken en delen van de verhalen van de deelnemers, veel oplevert. Ook al vinden lang niet alle deelnemers aan het project het gemakkelijk om kistjes te maken, toch is iedereen verrast door de veelzeggendheid van het eindproduct en het emotionele verwerkingsproces dat hiermee in werking is gezet. Het delen van de inhoud van de kistjes en de bijbehorende verhalen is een wezenlijk onderdeel van het project. Het biedt mensen meer inzicht in de belevingswereld van zichzelf en een ander. Daar waar de belevingswereld oprecht gedeeld kan worden, ontstaat verbinding en vallen verschillen weg.

Wat ik geleerd heb is hoe ik om moet gaan met kwetsbaarheid en kracht, dat ik bijvoorbeeld mijn emoties kan tonen en vertellen waarom ik boos of verdrietig ben. En dat ik het niet voor mezelf hoeft te houden, maar kan delen met mensen zodat ze weten waarom ik soms boos wordt. Of dat ik een brief kan schrijven als ik het idee heb dat mama mijn woorden niet begrijpt als ik met haar praat. Als ik niet meegedaan had aan dit project, dan was ik nog steeds hard.

Nourya, kinderkunstenaar *

Ik heb geleerd dat als ik ergens aan begin dat ik het dan ook moet afmaken. En dat ik niet te snel en ongeduldig moet werken anders lukt het niet. Ik vond het zo mooi omdat het zo mooi is allemaal en we veel geleerd hebben over gevoelens.

Nikola, kinderkunstenaar

Prachtig om te zien hoe puur kinderen in dit project gingen en hoe goed ze al zelf kunnen reflecteren. Ik heb genoten!!

Saskia Bisschop, Dynamo jeugdwerk

In de periode van 2014 - 2016 heeft (on)breekbaar onder andere de volgende activiteiten ontwikkeld en uitgevoerd.

(on)breekbaar

DE ACTIVITEITEN

- Een [pilot](#) in de Eindhovense wijk Doornakkers, met [workshops](#), [deelname aan Dutch Design Week](#), [The Big Draw Eindhoven](#) en [Kunst & Allerzielen](#) in 2014 en 2015. Onderdeel hiervan was onder andere het [kunst en theaterproject](#) 'Doornakkers Buurtkast' in samenwerking met Woon ZorgGroep Vitalis Berckelhof en theatervereniging Het Salon. Ook een [tentoonstelling](#) in 2014 in de Kruisruimte met daaraan gekoppeld [het uitleentraject van de kistjes](#), [rondleidingen](#) en [workshops](#) voor diverse scholen uit het Voortgezet Onderwijs. En twee [kinderkunstprojecten](#) op Salto Basisschool de Driesprong.
- [Zomerwerkweek](#) in Spanje, 2014.
- [Lesprogramma](#) voor 100 eerstejaars studenten Summa College, afdeling Verpleegkunde te Eindhoven, 2015.
- [Workshops](#) op de inspiratiedag van de Franciscaanse beweging in 2015.
- [Workshops](#) in samenwerking met Stichting OVAA in 2015.
- Driedaagse [workshops](#) voor vrouwen met (seksueel) geweldservaringen in hun jeugd in samenwerking met VPSG en Je Beste Best, 2016.
- (on)breekbaar [tentoonstelling](#) in de St. Bavokerk, met daaraan gekoppeld een [programma met lezingen](#), [rondleidingen](#) en [workshops](#) in 2016.
- [Workshops](#) bij Stem in de Stad, een pleisterplaats voor dak- en thuislozen, uitgeprocedeerde asielzoekers en andere kwetsbare mensen in 2014.
- '(on)breekbaar breekt door...' in 2016 met een leerzaam en inspirerend [programma](#) waarin bezoekers getraakteerd werden op beeldende kunst, fotografie, dans, muziek, poëzie en theater rond het thema kwetsbaarheid & kracht.

Als de basis van het bestaan zo onveilig is.. Zo kapot gemaakt.. Dan is kwetsbaarheid de wereld die je kent. Maar.. Mag die kwetsbaarheid er zijn? En schuilt er kracht in kwetsbaarheid? Het was en is een lange zoektocht. En toch...

Een lang weekend met als thema '(on)breekbaar'. Gedachten de vrije loop laten gaan en mijn handen laten maken wat voor mij kracht en kwetsbaar is en waar ze samen komen.

Het zo kwetsbare bestaan verbeeld. Mag dat gezien of is er nog een muur nodig omdat je maar zo weer vertrapt kan worden? En toch door geborgenheid, een schuilplaats die kracht biedt, mag kwetsbaarheid er zijn, tot leven komen. Tranen gehuild, pijn gedeeld, schaamte overwonnen. En dan is er ook dwars door alles heen, tegen alles in, kracht in mijn bestaan.

Kracht en kwetsbaarheid het zijn de bronnen van mijn bestaan.”

W.Z., deelneemster driedaagse Heeswijk-Dinther

(on)breekbaar

ONZE DROOM

Graag bouwen we (on)breekbaar verder uit en blijven we het project, zowel inhoudelijk als methodisch, ontwikkelen. We hebben ervaren dat het project op diverse plekken, voor de meest uiteenlopende doelgroepen, inzetbaar is en van waardevolle betekenis kan zijn. We willen een bijdrage leveren aan een samenleving waarin iedereen op zijn of haar eigen criteria mag en kan meedoen.

We kijken uit naar het ontwikkelen van projecten in de zorg, het onderwijs, in wijken en buurten, binnen bedrijven, de overheid et cetera. Overal waar mensen samenkomen, zijn, wonen en werken.

Wij bieden zorgvuldigheid, passie, creativiteit, betrokkenheid en inzet.

We werken graag samen met betrokken mensen om uitdagende, professionele programma's op maat te ontwikkelen, afgestemd zowel de plek als de doelgroep. Graag vinden we samenwerkingsmogelijkheden om deze programma's te realiseren.

(on)breekbaar brengt jong en oud samen, met of zonder een handicap of geloof. Verhalen met een lach en een traan, verhalen die we soms heel diep in ons hart of geest hebben weggestopt, maar die langzaam weer tot leven komen. Het raakt tot in het diepste van je ziel, het geeft vreugde, maar er is ook ruimte voor verdriet en verwerking. Je geeft je langzaam maar zeker steeds meer bloot en het is zo bijzonder en intens dat je dit mag delen met je nieuwe vriend. Samen werk je aan een kastje of kistje waarbij je je verhaal verwerkt. Kunst verbindt en brengt samen. In alle hectiek van onze maatschappij word je weer even heel bewust gemaakt van jezelf maar ook van die ander, want (on)breekbaar het community art project, brengt mensen nader tot elkaar en laat je bewust zijn dat het leven zoveel leuker en mooier is als je samen doet.

Sylvia van Aggel, projectcoördinator Vitalis WoonZorg Groep

NAWOORD

Ubuntu

Umuntu ngumuntu ngabantu

Ik ben omdat jij bent

Een mens is geen mens zonder anderen

Ik ben blij met al die mensen in Eindhoven die dit goed begrijpen en die zich inzetten voor de kwaliteit van leven in de stad.

Zoals bijvoorbeeld de mensen van (on)breekbaar. Ik ben onder de indruk van hun 'kunst van samenleven' waarin kracht en kwetsbaarheid met elkaar verbonden worden en waarmee 'het onzegbare zegbaar' wordt gemaakt voor al die mensen die ook mee willen (blijven) doen maar voor wie dat niet altijd zo vanzelfsprekend is.

Ik ben trots op de mensen die dit soort initiatieven willen helpen mogelijk maken! Daarvoor is het Eindhoven Fonds, dat op 4 juni 2016 het levenslicht ziet, opgericht.

Ik daag iedereen uit om met een gezonde geest, net zoals de mensen van (on)breekbaar, buiten de gebaande paden te pionieren en met ideeën en initiatieven te blijven komen voor een levendige, creatieve samenleving waarin menselijke maat en verbinding vanzelfsprekend zijn. Voor de samenleving die wij willen zijn.

Frans Dijstelbloem, cultivator adviseur van het Eindhoven Fonds / financieel-economisch adviseur bij de Gemeente Eindhoven, sector gebiedsontwikkeling

STICHTING
EINDHOVEN
FONDS

Het Eindhoven Fonds

Het Eindhoven Fonds is een lokaal fonds 'van, voor en door Eindhovenaren', dat samenwerkt met andere fondsen, ondernemingen, instellingen en particulieren met als gezamenlijk doel: Maak het Mee®

Het Eindhoven Fonds wenst dat iedere Eindhovenenaar actief kan zijn in de samenleving, zowel op buurt- als op stedelijk niveau. Meedoen is echter niet voor iedereen een vanzelfsprekendheid. Nog te veel mensen, jong en oud, staan op sociaal, sportief, educatief of cultureel gebied nog aan de kant.

Tegelijkertijd zijn er mensen met ideeën en initiatieven om juist de mensen die aan de zijlijn staan, blijvend te betrekken. Deze creatievelingen ontwikkelen kansrijke en maatschappelijk waardevolle plannen, die

in de uitvoering soms net dat ene (financiële) steuntje in de rug nodig hebben. Daarvoor is het Eindhoven Fonds.

Alle thema's zijn mogelijk: sport, zorg, recreatie, openbare ruimte, opvang, mobiliteit en milieu.

Timmert u ook aan de weg?
En heeft u ook zo'n idee en initiatief?
En heeft u daarvoor ook behoefte aan een extra steuntje in de rug?
Neem dan contact op met het Eindhoven Fonds via www.eindhovenfonds.nl

Kijken met de ogen van de ander
Weten wat de ander ziet
Wat hij hoopt en vreest
Doet elk verschil teniet
*Uit de musical Amandla! Amandla!,
over het leven van Nelson Mandela*

COLOFON

De uitgave van dit boekje is mogelijk gemaakt door het Eindhoven Fonds, het Rabo Coöperatiefonds en Stichting Orwoet.

Uitgave

(on)breekbaar
kunst over kwetsbaarheid en kracht www.onbreekbaar.com

Redactie

Jeannette Claessen www.comunicarte.nl

Eindredactie

Yvette van Kessel www.artyvette.nl

Vormgeving

Marti Knoops www.metastudio.nl

Fotografie

Francois Eyck www.eyckfotografie.com
René Maagdenberg www.scavutti.nl

* In de wijkpilot, te Doornakkers Eindhoven, hebben we de deelnemers kinder-, buurt- of professionele kunstenaar genoemd.

Projectleiders landelijk

Gezien van der Leest www.vpsg.nl
Jeannette Claessen www.comunicarte.nl

Projectleiders Eindhoven

Yvette van Kessel www.artyvette.nl
Jeannette Claessen www.comunicarte.nl

Projectondersteuning

Lian Brok www.li-ping.nl

Kerngroep Eindhovense kunstenaars

Yvette van Kessel www.artyvette.nl
Jeannette Claessen www.comunicarte.nl
Ad J. van Vegchel adj.vanvegchel@gmail.com
François Eyck www.eyckfotografie.com
Corien Koning www.ratjetoe-creatieve-uitspattingen.nl

**(ON)
BREEK
BAAR**

kunst over
kwetsbaarheid en
kracht

WWW.ONBREEKBAAR.COM